
DE ROOKENDE VLASWIEK

DOOR

W. G. VAN DE HULST

Na 't verstorven avondrumoer had over de stad zich de stilte gebouwd, — de hooge en klare stilte van den heiligen Kerstnacht.

Joppie woelde.

Z'n wrak ijzeren ledikant in den schimmig-duisteren zolderhoek knarste heftig Joppie bonkte zich om, gromde.

Dan was 't stil.

„Je zèl je zel d'r tòch af, leelijke aap! Hierzoo, *die* voel-ie hè? lekker, hè?” begon Joppie weer in zijn droom, en z'n eene voet, onder de dunne deken uit, kreeg een kil-ijzeren spil van 't ledikant te pakken en trapte, trapte En dan kon-ie ze tòch niet wegstrijken, de loeders, die nou allemaal op de kar kwamen springen en ook wou-en meerij-en. En *hij* mocht alleen, *hij*, omdat-ie voor ouwe Jan koolblaren gezocht had op de markt, voor z'n konijnen

Grienend wong Joppie zich om in zijn bed, schrok even wakker. Beneden in huis, onwezenlijk diep, stompelde wat, versmoorde een vloek Nou ja, z'n vader was leelijk in de olie geweest gisteravond En kijk'es, dáár, boven hem, in de kalk tusschen de dakpannen, was een gaatje en als-t-ie keek met z'n ééne oog, prikte er een heel fijne piek naar binnen, een zilveren gèk! Net zoo'n prikding, dat zoo spat, van 'n wonderkaars; — voor 'n cent kon je ze krijgen; maar als ze nat waren, dan gingen ze niet

Toen opeens, dwars door zijn gepeins heen, sloeg de groote blijheid open: Kerstmis, en vannacht mocht-ie mee met ouwe Jan, den knecht van den melkboer, als-t-ie melk moest gaan halen, vèr, bij de boeren buiten. En dan was 't nog donker, en dan mocht-ie op den bok zitten, *hij* alleen.

Lekker; hij had ze d'r gisteravond toch niks van verteld. En ze hadden zoo'n lol gehad bij 't kerkezaaltje, waar al die menschen en die kinderen stonden te wachten tot de deur open ging voor 't Kerstfeest Ze hadden de lantaarn uitgetrokken, en toen was *hij*, op z'n handen en voeten, tusschen twee vrouwen doorgekropen, ze *gilden*! En die dikke vent, hij vloekte *Vloeken* als-ie naar 't kerkezaaltje gaat, nou!

Hij was er ook wel eens in geweest, twee keer, op 't gewone Zondagsschool, maar toen had-ie rotjes afgestoken onder de bank, en toen was-t-ie d'r voorgoed uitgetrapt natuurlijk Nou ja, kerstboomen genoeg. In 't café op den hoek van de gracht stond er óók een, electriek, en er waren allemaal mooie lampen, en als-je door de ruiten loerde was 't nog veel fijner dan in 't kerkezaaltje, vast! Maar het was tòch wel een beetje jammer geweest, dat-ie niet mee mocht naar binnen; ze hadden allemaal chocola-kommetjes bij zich.

En toen de heele bout naar binnen was, hadden ze lekker modder tegen de ruiten gegooid; wat pàtste dat! . . . en 't werden net zwarte sterren met lange slieren er aan; . . . en toen kwam er een smeris aan, zoo stiekum; maar Manus zag 'em lekker nog net!

Op 't luik van een steenkolenkelder hadden ze sigaretjes gerookt, stinkstokken! . . . Manus zei, dat-ie ze gejat had, maar dat was niet waar, dat was maar opschepperij: hij had ze gewoon gekocht Maar ze hadden niks geweten van dat-ie zoo fijn uit rijen ging van-nacht. En hij had er toch wel graag mee willen opscheppen; maar dan gingen ze misschien ook mee, en dan werd ouwe Jan nijdig, en dan smet-ie *hem* misschien ook van den bok

Tjing-kingel-poeng-tjing! sloeg plots, midden in zijn lichte denken, de schrik van 't carillon neer. Joppie was kláár wakker Als-t-ie nou 's te laat was! Z'n eene been al buiten bed, wachtte hij den eersten klokkeslag Eén Twee! . . . De derde nee? . . . nee? . . . Die kwam niet.

In 't geknars en gekraak van z'n ledikant, dook hij weer snel weg diep onder z'n deken; z'n beenen behaaglijk hoog opgetrokken, z'n eene oog, net tusschen kussen en dek door, loerend naar 't grijzig

geglim van 't steekvenstertje: Nou zou-d-ie wakker blijven; halfvijf moest-ie bij ouwe Jan zijn.

Maar dat ééne oog zakte toch ook langzaam aan dicht, en 't grijs van 't venstertje werd een streepje, àl smaller; en 't werd een grijze, glimmende weg, heel smal, àl smaller; en *hij* moest de hit sturen en die weg werd heel glad, àl gladder, en 't ging de laagte in, àl lager; en toen zette de hit al z'n pooten schuin vooruit, en toen gleden ze zoo fijn, en *hij* stuurde, *hij* stuurde maar En heel in de diepte was 't kerkezaaltje rood en goud met zwarte sterren; maar toen stond er opeens een verkeersagent, en toen, en

Met 'n schok schrok Joppie op; . . . krampte z'n oogen wijd open om wakker te blijven, en langzaam, soesde hij toch weer weg, worstelend met de felscherpe droomdingen, waaraan hij poogde te ontkomen, en die hij vaag tòch onwezenlijk wist.

Tot hij plotseling wéér overeind zat in zijn bed, angstig luisterend, hel wakker Oh, nou wist-ie 't al: 't waren de Roomschen, die naar de kerk gingen, hoor maar! nou, midden in den nacht gèk! Maar dat móest, als je Roomsch was Maar halfvijf was 't vast nog niet.

Buiten, schuchter, schuifelde geluid in de nachtstille straat; haastige voetstappen, zacht gepraat, een schorrig hoesten, het openknierpen van 'n deur.

Hij was niet Roomsch, *hij* behoefde niet

Toch luisterde Joppie in een stille, onwezenlijke bekoring.

Gek, dat nou al die menschen naar de kerk gingen. En zou-en ze thuis dan de lamp laten branden? . . . En nou gingen ze 'n kindje wiegen in de kerk; maar dat was geen *echt* kindje. En dan was 't net zooals in 't boekwinkeltje naast den bakker, waar zoo'n papieren stalletje stond met 'n ezel en met allemaal van die mooie kereltjes, die op d'r knieën lagen; en dan dat joggie met allebei z'n armpjes in de hoogte Maar 'n ezel mocht toch vast niet in de kèrk komen, vast niet En opeens dacht Joppie, dat-ie toch óók wel Roomsch zou willen zijn, dan mocht-ie ook mee, met z'n moeder en met z'n vader Ja, ben je gek, maar dàt kon niet; z'n vader was zoo dronken ge-

weest en die lei nou te maffen En in zoo'n kerk moest je bidden! Bidden? dat kon-d-ie niet. Nee hoor, lekker dat-ie maar niet Roomsch was; en hij ging nou fijn met ouwe Jan mee.

Toch, even, schrijnde door zijn denken heen een onbegrepen be-nijden, om iets wat al die anderen hadden, die van 't kerkezaaltje en die van de nachtmis, — en waar *hij* buiten bleef.

Toen hij eindelijk buiten liep, in de eenzaamheid van den weer stil geworden Kerstnacht, huiverde hij; — 't was van de kou, maar 't was ook van iets anders, dat-ie niet zeggen kon; iets dat de dingen anders maakte dan anders, iets dat heel geheimzinnig was en toch ook heel mooi

Hij had 't 'em knap gelapt, was veilig uit huis gekomen; ze hadden niks gemerkt. En plenty tijd had-ie nog, 't was pas vier uur.

Z'n handen diep in z'n broekzakken gewrongen, z'n hoofd gebogen, z'n schouders hoog-op, scharrelde hij op 'n sukkeldrafje over de stoepjes heen, de stille, donkere huizen voorbij.

„Hè! . . .” Schichtig sprong-ie van de stoep, in schrik z'n vuisten al klaar. In een stal, achter scheefgezakte deuren, schonkelde een paard tegen een houten schot Zoo'n knol! . . . En toch bleef Joppie even staan, omdat-ie 't zoo-bang-en-zoo-mooi vond; omdat dat geklots nou net-zoo-ècht klonk in den nacht Even kijken door 'n reet; nee, hij kon 't peerd toch niet zien; veel te donker.

Onder 't gelig licht van een lantaarn, dat vochtig glimmerde langs een goor-witten pakhuismuur, zag Joppie de slierige teekenkrabbels, waaraan hij zèlf had mee gewerkt: Een poppetje met een reuze-neus, 'n reuze-kokkert, en nog een met 'n veer op d'r kop, en „Dat is Koobus met ze mijd” stond er onder Hij liep ze voorbij: 't leek nou, in den stillen nacht zoo zoo zoo *gek!*

En 't oude spookhuis met de dichtgespijkerde ramen, naast de blauwe voddenloods, gaf hem nu *niet* den fijn-bangen griezels van anders als hij er met de jongens langsslenterde, of 't waagde een steen tegen de planken op te bommeren; 't maakte hem nu een

oogenblik ècht benauwd en een griezeling huiverde hem langs den rug.

En een eenzame kat, die op 'n vensterkozijn zat, maar weghipte toen ze hem naderen zag, keek hij na met een vreemde, goedge onverschilligheid: „'k Zèl je niks doen, beesie . . . !” ; en toen de poes aan de overzij van de straat dicht langs de huizen een eindweegs voor hem uithuppelde, — vréemd, toen begreep hij niet meer, waarom je zoo'n beest nou zoo graag met 'n kei smeed. In die diepe nachteenzaamheid voelde Joppie zich zooiets als 'n kameraad van 't dier

En 'n waschtob, zeker door jongens van de stoep gerold gisteravond, zette hij overeind; en 't ijzeren kelderluik voor 't kroegje van Segers, dat zoo fijn bommeren kon, liep hij voorbij, zònder er op te springen; en 'n blikken inmaakbus in de straatgoot schopte hij niet vooruit 't Was nou, nou je alléén was, en nou 't zoo stil was, en nou 't Kerstnacht was, — 't was nou zoo anders, vond-ie, en hij begreep het niet; maar 't gaf hem 'n vreemde, ongekende verheuging.

Toen dook hij 't nauwe slopje in, met de hoge zwartdonkere muren ter weerszijde, en de verschunnigde onbewoonbaar-verklaarde-woningen, en de pakhuizen met de vuile ruiten, als blind geworden oogen.

Z'n klompengeklots klonk hol op in 't stille steegje, — en zàchtjes ging hij loopen, bijna op z'n teenen Waar het slopje hoekig omhoog, stond eenzaam een lantaarn. — 't Licht glimmerde spokig over de muurknobbels; dikke, zwarte klimopkronkels puilden over 'n tuinmuur; en in dien muur was, heel diep, een poortje, half beschenen door 't schemerig lichtschijnsel D'r kon best 'n kerel staan in dat schuine donker van 't poortje!

Joppie weifelde Als-ie nou hier'es 'n moordenaar tegenkwam, of de duvel Hij griezelde, probeerde harder te loopen, maar durfde toch niet goed. Gelukkig, daar was 't einde van 't steegje al, en boven, hoog tusschen de muren was 'n zwart ding gebouwd met 'n boog; dan konden de huizen niet tegen elkaar zakken, en achter dat muurtje stak opeens een hooge spits op, een kerktoren, grijsig licht tegen de donkere lucht.

Om 't hoekje, op de gracht, was de stal, waar de hit stond. Er was nog niemand te zien. Joppie ging tegen de deur leunen, en wachtte, en tuurde naar de overzij, naar de stille, donkere kerk Wat was-t-ie hoog, en er waren niet eens bovenkamers in; . . . als je nou 'es stilletjes tegen zoo'n gootpijp opklom, met je klompen uit, . . . en als je dan eens op den toren kwam, héél boven op het topje Joppie werd er duizelig van, maar hij klemde zich toch vast, òm het kruis heen, met handen en voeten En nou was-t-ie net zoo'n engel als boven op 't stalletje in den boekwinkel

Schuifelende voetstappen sjokten nader: ouwe Jan! Hij gromde wat van: „Stommerd, waarom ben je niet lekker op je bed gebleven,” maakte de deuren los, begon de hit in te spannen.

Joppie, ijverig, hielp; en klopte 't beest op den nek en voelde-'t-'es aan zijn knieën; dat hoorde zoo En toen, — toen klom-ie maar gauw vast op den bok.

Ze reden weg Lawaaiig ratelend daverde de oude brik met rammelende melkbussen door de nachtsille stad, en nijdig snel sloegen de hoeven van den kittigen hit den cadans.

Joppie glorieerde. Midden in 't lawaai zat hij fier rechtop naast den ineen gedoken ouwe Jan, die zweeg en pruimde

Joppie, z'n oogen half dicht, liet de duistere nachtstad langs zich glijden. En hóóger rezen de donkere huizen en de torens, rezen als machtige fantomen tot den hemel toe, en 't gelig-gouden lantaarn-gepinkel flonkerde — door z'n oogharen heen — in deinende diamanten pracht; het wonder geheim van de stilte rondom werd voor Joppie als een bang-mooie droom

Maar in de buitenwijken, bij een brug, stond opeens een nachtdiender, vereenzaamd en kleumig, onder 'n lantaarn Ouwe Jan, indolent, tilde toch even z'n zweep wat hooger, als 'n groet. De diender mompelde wat, en toen — net als bij die kat straks — zag Joppie opeens ook dien diender anders dan anders, begreep niet de oude vijandigheid, en, in onbegrepen reflex, trok *hij* ook even aan de klep van z'n pet, als 'n groet.

De hit, z'n eerste vuur al kwijt, kwam in rustigen sukkeldraf.

Buitèn, waar de karwielen krakerig knerpten over den grindweg, werd de stilte en de duisternis dieper. Zacht regengeprikkel waaide soms aan uit de zwarte lucht, waaronder het land gansch lag verloren. Alleen schuin op den weg was het rose, voortschuivende licht van de karlantaarn en in de verte een vreemdblanke porcelein-glimmige glanswolk boven den horizon Joppie nu, z'n handen warmpjes onder een ouden zak, net als bij ouwe Jan om de beenen gevouwen, deed z'n oogen dicht in fijn, stil genieten. Ouwe Jan, slaperig, zei ook niets.

En Joppie wachtte wachtte op wat komen moest in dezen wonderen Kerstnacht, maar wàt het was, wist hij niet; en dàt hij wachtte, wist hij óók niet

Toen kwam voor Joppie het feest bij den boer : het zomaar mogen komen in den stal met den warmen geur van de koeien, die hem glorieherinneringen gaf aan centen verdienen op de beestenmarkt en 't koopen van doosjes-vol sigaretten; — de heete kom koffie, die door z'n verkleumde lijf heen gloeide; koffie met een beschuit omdat 't Kerstmis was; — het mogen uitgieten van een emmer schuimende melk in 'n bus.

Maar toen opeens die benauwende vreemdigheid van het tafelgebed „Welja, die twee arme sloebers motte ók maor anschuive!” zei de boer, toen hij zich na het melken liet neervallen aan de tafel achter op den deel „Korsbrood genòg 't Is maar voor de flauwigheid vast”

En met nog een meid en een daggelder schoven ze bij, ouwe Jan en hij; vlakbij 't geurende krentenbrood, dat de boerin in dikke sneden op de blank geschuurde tafel neerplakte

O, maar toen had die boer z'n pet van z'n kop getrokken, en die andere vent ook, en ouwe Jan ook Joppie kreeg het benauwd en hij graaide ook maar gauw zijn pet af, hield 'em vlak voor z'n gezicht, net als de boer; maar met z'n eene oog half open kon hij lekker nog loeren wat ze deden : Die boer z'n pet zakte, zakte over z'n neus tot bij z'n rooie kin; gèk, hij beet er haast in, en z'n lippen

gingen praten, maar je hoorde niks Zoo móést je zeker bidden.

En toch, meteen, leefde in Joppie de vreemde vreugde: nou hoor *ik* er óók bij, bij dat andere, dat van 't kerkezaaltje en dat van de Roomschen Joppie's eene halve oog ging ook dicht en in onbegrepen devotie verstopte hij z'n gezicht héélemaal achter z'n pet, seconden lang; maar door de vreugde heen stroefde weer het denken, dat het tòch niet waar was, dat-ie 'n veel te gemeene jongen was

„Amen!” zei de boer, hard-op.

Joppie zette z'n pet weer op; en even keek hij den boer met diep respect in 't dikke, goedige gezicht *Die* kon goed bidden!

Maar 't krentenbrood rook zoo lekker.

Ze reden terug, toen de morgenschemering grauwde over 't vale land, en de grijzige lucht wijd begon te worden.

Ouwe Jan dutte weer half en pruimde; hij was wat doof, kon onder 't wagnerammal toch niks verstaan.

Joppie zat stil te turen, — te turen naar 't zwartig glimmen van de slooten, naar 't rythmisch opschokken van den paardekop, naar 'n hofhond, die aansloeg; naar een eenzaam varken bij 't hek van 'n wei; naar opdonkerende fort-heuvels, naar 't silhouet van 'n rijtje schuine, kortgeknotte wilgen ergens langs een sloot En in dat stille, denklooze turen was voor Joppie een zachte, wondere bekoring.

Langzaam aan klaarde de zilveren morgen, en om de stille dingen kwam het wijde; 't was, of de duisterdichte wereld wijder, al wijder zich breidde in eindeloosheid, of de grijslichtende hemelkoepel hooger, al hooger zich hief; en in dat wijde was 't, of Joppie met blijlichte verbazing zacht dodeinend vergeleed

En wonderlijk mooi gedroom dodeinde mee, gedroom vol onbestemd verlangen.

Joppie wist, dat het nu Kerstnacht was geweest, en, heel duister, wist hij ook, dat het de nacht was van het heimnisvolle wonder Flarden van herinnering weefden zich aaneen; van engeltjes met gouden sterren op hun hoofd; — van strooien stalletjes met een ezel en een kindje; van 't mooi gekleurde beeld van een vrouw, haar

hoofd scheef, en een goud hart op haar jurk met twee sabels er in; — van een brok van 't liedje, zelf wel meegezongen in de donkere avondstraten thuis: „Stil...ille nacht! Hei...lige nacht!” — van een oud vertelsel van een koning, die alle kindertjes verdrinken liet....

En 't hoorde alles bijeen, en 't hoorde ook bij 't kerkezaaltje en bij de nachtmis en bij den biddenden boer; — en 't was zoo mooi, zoo mooi!

Maar schrijnend schoof zich in Joppie's gedroom een duister leed: *Hij* hoorde er tòch niet bij, héélemaal niet; hij, was een veel te gemeene jongen.... En hij wou het toch zoo graag, en hij wist niet waaròm.... 't Was zoo mooi en zoo vreemd, maar 't was ook zoo *bang*.

Toen, in dat onbegrepen heimwee van zijn in 't grove leven ver-eenzaamd zieltje, kwam de vreemde impuls.

Hij wou.... maar 't was zoo gèk: ouwe Jan zou 't zien als hij nou ineens z'n pet afzette.... Dan z'n pet maar ophouden, dan merkte-d-ie niks. En Joppie vouwde stilletjes z'n handen onder den beschuttenden zak, kneep stijf z'n oogden dicht, en toen — ja, toen *begreep*-ie 't toch niet meer, en wat hij nou eigenlijk zeggen wou *wist*-ie niet meer.

En toch, — o, 't was toch, 't was tòch.... zoo.... zoo....
„Hò peerd!”....

De wagen knerste krassend door 't dikkere grind terzij van den weg, en ouwe Jan stopte vlak voor den voerbak van 'n buiten-kroegje.... „Joggie, hou jij 't peerd even vast;.... ze zijn al wakker: ik ga even 'n proppie nemen voor de kou....”

Joppie sprong van de kar;.... 't fragiele weefsel van zijn zieltje brak.

Thuis, — ze hadden 'm niet eens gemist; merkten niet eens, dat-ie van buiten kwam, — thuis, in 't goor rommelig kamertje, waar z'n vader nog ronkte in de bedsteē en z'n moeder in een ijzeren pot sokken waschte, en z'n broertjes en zusjes nijdig ruzieden met elkaar, — dáár was niets, neen niéts meer van *dat andere*, dat heel mooie van den Kerstnacht.... 't Was ineens in Joppie als 'n heftig verdriet

En hij zocht, hij zocht om het toch, tòch te bewaren.

Naast de kachel, op den verveloos-houten vloer, stond een emmer aardappelen, — en in onbegrepen verteederling bracht hij het offer : „Moeder, ik zèl de piepers wel jassen.”

Z'n moeder begreep er niks van.

„Jij? Je ben me nogal 'n lieverd Waaróm?”

„Dáárom!”

En door de vergoorde ruiten glansde mat het tegen de nevelen worstelende zonnelicht van den Kerstmorgen.